

Sprawa C-578/19

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

30 lipca 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Supreme Court of the United Kingdom (Zjednoczone Królestwo)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

24 lipca 2019 r.

Strona wnosząca środek zaskarżenia:

X

Strona przeciwna:

Kuoni Travel Ltd

[Or.]

**SUPREME COURT OF THE UNITED KINGDOM (SĄD NAJWYŻSZY
ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA)**

24 lipca 2019 r.

W składzie:

[...]

X (strona wnosząca środek zaskarżenia) przeciwko

Kuoni Travel Ltd (strona przeciwna)

PO WYŚLUCHANIU pełnomocnika strony wnoszącej środek zaskarżenia, pełnomocnika strony przeciwnej i pełnomocnika interwenienta w dniu 1 maja 2019 r.

POSTANAWIA, CO NATEPUJE:

1. Pytania zawarte w załączniku do niniejszego postanowienia zostaną przedstawione Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej w ramach wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
2. Rozstrzygnięcie o kosztach nastąpi w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Sekretarz

24 lipca 2019 r.

[Or. 2]

ZAŁĄCZNIK

PYTANIA PREJUDYCJALNE

1) Czy w sytuacji gdy doszło do niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków wynikających z umowy o wakacje zorganizowane zawartej pomiędzy organizatorem lub punktem sprzedaży detalicznej a konsumentem, do której zastosowanie ma dyrektywa Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek, a niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy jest wynikiem działań pracownika przedsiębiorstwa hotelarskiego świadczącego usługi, której przedmiotowa umowa dotyczy:

- a) czy istnieje możliwość zastosowania okoliczności wyłączającej odpowiedzialność, o której mowa w drugiej części art. 5 ust. 2 tiret trzecie; a jeżeli tak
 - b) jakimi kryteriami powinien kierować się sąd krajowy przy ocenie, czy tego rodzaju okoliczność wyłączająca odpowiedzialność ma zastosowanie?
- 2) Czy w przypadku gdy organizator lub punkt sprzedaży detalicznej zawiera z konsumentem umowę o wakacje zorganizowane, do której zastosowanie ma dyrektywa Rady 90/314/EWG, a usługi, których przedmiotowa umowa dotyczy, świadczy przedsiębiorstwo hotelarskie, to pracownika takiego przedsiębiorstwa hotelarskiego uznaje się za „usługodawcę” dla celów okoliczności wyłączającej odpowiedzialność z art. 5 ust. 2 tiret trzecie dyrektywy?

Sekretarz

24 lipca 2019 r.

[Or. 3]

SĄD POSTANOWIŁ zakazać publikowania lub ujawniania nazwiska lub adresu strony wnoszącej środek zaskarżenia, której dotyczy niniejsze postępowanie, a także publikowania lub ujawniania jakichkolwiek informacji, które mogłyby prowadzić do zidentyfikowania strony wnoszącej środek zaskarżenia lub jakiegokolwiek członka jej rodziny w związku z niniejszym postępowaniem.

[...]

POSTANOWIENIE

X (strona wnosząca środek zaskarżenia) przeciwko Kuoni Travel Ltd (strona przeciwna)

[...]

POSTANOWIENIE WYDANE W DNIU

24 lipca 2019 r.

Data rozpoznania sprawy: 1 maja 2019 r.

[Or. 4]

[...]

[Or. 5]

LORD LLOYD-JONES: (w zgodzie z opinią sędziów: Kerr, Hodge'a, Arden i Kitchina)

Fakty

- Około 1 kwietnia 2010 r. strona wnosząca środek zaskarżenia i jej mąż (którzy, z uwagi na utajnienie tożsamości strony wnoszącej środek zaskarżenia przez Court of Appeal i Supreme Court, są zwani dalej „państwem X”) zawarli umowę ze stroną przeciwną będącą organizatorem turystyki (zwaną dalej „Kuoni”), w ramach której Kuoni zobowiązała się do zapewnienia zorganizowanych wakacji w Sri Lance, obejmujących lot w obydwie strony ze Zjednoczonego Królestwa oraz złożony z 15 noclegów pobyt all-inclusive w hotelu Club Bentota (zwanym dalej „hotelem”) w okresie 8–23 lipca 2010 r.
- Umowa w istotnej części stanowiła:

„Umowa zawierana jest ze spółką Kuoni Travel Ltd. W ramach rezerwowanego u nas wyjazdu wakacyjnego zapewnimy świadczenie szeregu usług”. (Warunki rezerwacji, pkt 2.2)

„...ponosimy odpowiedzialność, jeżeli z winy leżącej po naszej stronie lub po stronie naszych pośredników lub usługodawców, dowolny element

ustaleń dotyczących pobytu wakacyjnego zarezerwowanego przed wyjazdem ze Zjednoczonego Królestwa będzie różnił się od opisu zawartego w broszurze bądź nie będzie spełniał odpowiedniego standardu, lub jeżeli Pan(i) lub dowolny członek Pana(i) grupy poniesie śmierć lub odniesie obrażenia w wyniku działania stanowiącego element takich ustaleń dotyczących pobytu wakacyjnego. Nie ponosimy odpowiedzialności, jeżeli – oraz w zakresie w jakim – nieodpowiednia realizacja ustaleń dotyczących pobytu wakacyjnego, śmierć bądź obrażenia nie są spowodowane z winy naszej, naszych pośredników lub usługodawców; są spowodowane przez Pana(ią); [...] lub wynikają z nieprzewidzianych okoliczności, których nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogliśmy przewidzieć ani uniknąć, jak również nie mogli ich przewidzieć ani uniknąć nasi pośrednicy ani usługodawcy. (Warunki rezerwacji, pkt 5.10 lit. b))

3. Nad ranem 17 lipca 2010 r. strona wnosząca środek zaskarżenia przemieszczała się po terenie hotelu, zmierzając w kierunku recepcji. Natknęła się na pracownika hotelu, N, który był zatrudniony przez hotel w charakterze elektryka i który (jak wynika z ustaleń sądu) był jej znany. N miał dyżur i był ubrany w strój służbowy personelu sprzątającego. N zaoferował, że wskaże jej skrót do recepcji, na którą to propozycję przystała. N zwałił ją do pomieszczenia technicznego, gdzie zgwałcił ją i wymusił czynność seksualną. [Or. 6]
4. W niniejszym postępowaniu pani X dochodzi od Kuoni odszkodowania za zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnej. Podstawę roszczenia wywodzi z naruszenia umowy lub z przepisów brytyjskiego rozporządzenia Package Travel, Package Holidays and Package Tours Regulations 1992 (rozporządzenie w sprawie zorganizowanych podróży, zorganizowanych wakacji i zorganizowanych wycieczek z 1992 r., zwane dalej „brytyjskim rozporządzeniem z 1992 r.”), które stanowi wdrożenie do porządku prawnego Zjednoczonego Królestwa przepisów dyrektywy Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (zwanej dalej „dyrektywą”).

Powołane przepisy prawa

5. Artykuł 5 dyrektywy w odpowiedniej części stanowi:

„Artykuł 5

1. [P]aństwa [c]złonkowskie podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu zapewnienia odpowiedzialności organizatora i/lub punktu sprzedaży detalicznej wobec konsumenta za właściwe wykonanie zobowiązań wynikających z umowy, niezależnie od tego, czy obowiązki te mają być wykonane przez organizatora i/lub punkt sprzedaży detalicznej czy usługodawcę. Nie narusza to uprawnień organizatora i/lub punktu sprzedaży detalicznej w stosunku do tych usługodawców.

2. W odniesieniu do szkody wyrządzonej konsumentowi w wyniku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, [p]aństwa

[c]złonkowskie podejmą niezbędne kroki w celu zagwarantowania odpowiedzialności organizatora i/lub punktu sprzedaży detalicznej, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy nie wynika ani z ich winy, ani z winy innego usługodawcy, a jest wynikiem:

- zaniechań, które ujawnią się w trakcie wykonywania umowy, spowodowanych przez konsumenta,
- takich zaniechań, które spowodowane są przez stronę trzecią, niezwiązaną ze świadczeniem usług objętych umową i nie można ich było przewidzieć lub uniknąć,
- braków spowodowanych siłą wyższą, jak określono w art. 4 ust. 6 akapit drugi ppkt ii), lub zdarzeniem, którego organizator i/lub punkt sprzedaży detalicznej [Or. 7] lub usługodawca, nawet zachowując należytą staranność, nie mógł przewidzieć lub im zapobiec.

[...]

Na wypadek szkody innej niż uszkodzenie ciała, wynikłej na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania usług objętych imprezą, [p]aństwa [c]złonkowskie mogą dopuszczać w rozsądnych granicach umowne ograniczenie wysokości odszkodowania.

3. Bez uszczerbku dla ust. 2 akapit czwarty można zastrzec, że wyłączenie przepisów ust. 1 i 2 w drodze klauzuli umownej nie jest dopuszczalne”.

6. Artykuł 15 brytyjskiego rozporządzenia z 1992 r. w istotnej części stanowi:

„1. Druga strona umowy ponosi odpowiedzialność względem konsumenta za należyte wykonanie obowiązków wynikających z umowy, niezależnie od tego, czy obowiązki te podlegają wykonaniu przez drugą stronę czy przez innego usługodawcę, przy czym nie uchybia to możliwości dochodzenia roszczeń bądź wystąpienia na drogę sądową przez drugą stronę względem innego usługodawcy.

2. Druga strona umowy odpowiada wobec konsumenta za wszelkie poniesione przez niego szkody z powodu niewykonania umowy lub nienależytego wykonania umowy, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy nie jest zawinione przez drugą stronę ani innego usługodawcę, ponieważ -

- a) zaniechania, które ujawnią się w trakcie wykonywania umowy, leżą po stronie konsumenta;

- b) zaniedbania spowodowane są przez stronę trzecią, niezwiązaną ze świadczeniem usług objętych umową, i nie można ich było przewidzieć ani ich uniknąć; lub
- c) zaniedbania spowodowane są - **[Or. 8]**
 - (i) nadzwyczajnymi i niemożliwymi do przewidzenia okolicznościami, pozostającymi poza kontrolą strony, która powołuje się na wyjątek, a skutków tych okoliczności nie dało się uniknąć nawet przy zachowaniu należytej staranności; lub
 - (ii) zdarzeniem, którego druga strona umowy lub usługodawca nie mogli przewidzieć ani którym nie mogli zapobiec nawet przy zachowaniu należytej staranności.

[...]

- 5) Bez uszczerbku dla ust. 3 i 4 powyżej odpowiedzialności wynikającej z ust. 1 i 2 nie można wyłączyć postanowieniami umownymi”.
7. Zgodnie z art. 13 Supply of Goods and Services Act 1982 (ustawy o dostawie towarów i usług z 1982 r.) Kuoni miała obowiązek wykonać usługi, do których wykonania zobowiązała się w umowie, z należyłą starannością i biegłością.

Postępowanie

8. Podczas rozprawy pani X podnosiła zasadniczo, że zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnej stanowiły nienależyte wykonanie obowiązku wynikającego z umowy. (Chociaż w postępowaniu przed Supreme Court podtrzymano zarzut naruszenia brytyjskiego rozporządzenia z 1992 r., pełnomocnik pani X podkreślał, że strona zasadniczo wywodzi swoje roszczenia z faktu naruszenia umowy). Przyznano w jej imieniu, iż nie było żadnych podstaw, by sugerować, że N mógł stanowić zagrożenie. Co więcej, nie twierdziła ona, że po stronie Kuoni lub hotelu doszło do systemowego lub organizacyjnego niedbalstwa (polegającego na braku sprawowania nadzoru nad N czy lekkomyślności przy zatrudnieniu N), które miałyby związek przyczynowo-skutkowy z atakiem. Napaści dopuścił się sam N.
9. W odpowiedzi na pozew Kuoni przyznała, że „ponosi odpowiedzialność względem powódki za należyte wykonanie umowy na wyjazd wakacyjny, niezależnie od tego czy usługi te miały być świadczone przez stronę pozwaną czy też przez innego usługodawcę” oraz za „wykonanie ww. obowiązków z należyłą starannością i biegłością”. Tym niemniej Kuoni negowała twierdzenie, że zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnej, jakich dopuścił się N, stanowiły naruszenie obowiązków Kuoni względem pani X w świetle zawartej umowy lub brytyjskiego rozporządzenia z 1992 r. W szczególności zaprzeczyła ona jakoby czyny te stanowiły nienależyte wykonanie jakiegokolwiek obowiązku wynikającego z umowy. Co więcej, w swoim stanowisku Kuoni powołała się na

pkt 5.10 lit. b) Warunków rezerwacji oraz art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii) brytyjskiego rozporządzenia z 1992 r.

10. W postępowaniu przed sądem pierwszej instancji [...] [High Court] stwierdził, że [...] „ustalenia dotyczące pobytu wakacyjnego” z pkt 5.10 lit. b) warunków rezerwacji nie obejmowały odprowadzania gościa do recepcji przez członka personelu sprzątającego. [...] Stwierdził również, obiter dictum, że Kuoni mogłaby w każdym razie powołać się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii), ponieważ wymuszenie czynności seksualnej stanowiło zdarzenie, którego nie można było przewidzieć ani któremu nie można było zapobiec (poprzez interwencję ze strony hotelu) nawet przy zachowaniu należytej staranności. [...]
11. Court of Appeal (sędziowie: Sir Terence Etherton MR, Longmore i Asplin LJ) oddalili apelację większością głosów (przy zdaniu odrębnym sędziego Longmore’a).
12. We wspólnym wyroku sędziego Sir Terence Etherton (Master of the Rolls) oraz sędziego Asplin stwierdzili, że z prawidłowej wykładni sformułowania „ustalenia dotyczące pobytu wakacyjnego” z pkt. 5.10 lit. b) warunków rezerwacji wynika, że nie obejmowały one odprowadzania gościa przez znanego gościowi hotelowemu członka personelu sprzątającego hotelu do recepcji hotelu. Nie należało to do zakresu obowiązków pracownika [...]. Celem brytyjskiego rozporządzenia z 1992 r. nie jest ułatwienie dochodzenia roszczeń od organizatora turystyki z tytułu niewłaściwego zachowania pracownika usługodawcy, w sytuacji gdy takie zachowanie „nie było objęte zakresem jego obowiązków” i gdy usługodawca nie ponosiłby odpowiedzialności za cudze czyny ani na mocy krajowego prawa konsumenckiego ani na mocy zagranicznych przepisów obowiązujących usługodawcę [...].
13. Większość składu orzekającego uznała, obiter dictum, że Kuoni nie ponosiła odpowiedzialności ani na podstawie wyraźnych postanowień zawartych w pkt [Or. 9] 5.10 lit. b) warunków rezerwacji, ani na podstawie przepisów art. 15 brytyjskiego rozporządzenia, ponieważ N nie był „usługodawcą” w rozumieniu powołanych przepisów. Sędzia słusznie uznał, że to hotel, a nie N był dostawcą usług świadczonych przez N. Warunki rezerwacji zawierały odniesienie do „naszych pośredników lub usługodawców” („our agents or suppliers”), co wskazywało na konieczność istnienia bezpośredniego umownego lub przyrzeczonego stosunku między Kuoni a podmiotem, który miał być uznany za usługodawcę. Co więcej, za taką wykładnią przemawia art. 15 brytyjskiego rozporządzenia. Przepis art. 15 brytyjskiego rozporządzenia w żadnej mierze nie sugeruje innego znaczenia sformułowania „supplier” z pkt 5.10 lit. b) warunków rezerwacji i „supplier of services” w samym art. 15 brytyjskiego rozporządzenia. Wyrażone wprost w art. 15 ust. 1 brytyjskiego rozporządzenia zastrzeżenie dotyczące „możliwości dochodzenia roszczeń [lub] wystąpienia na drogę sądową przez [organizatora wakacji zorganizowanych] względem [...] usługodawcy” było spójne z koncepcją bezpośredniego stosunku między organizatorem a

usługodawcą i może świadczyć o istnieniu takiego stosunku. W takiej sytuacji, gdy jedna strona umowy ponosi względem drugiej strony umowy główną i osobistą odpowiedzialność za świadczenie usług przez pośredników lub usługodawców zgodnie z odpowiednim standardem, „usługodawca” z założenia oznacza osobę, która przyjęła na siebie bezpośredni umowny lub [Or. 10] przyrzeczony obowiązek świadczenia takich usług, a nie pracownika takiej osoby [...]. Brak jest wyraźnego uzasadnienia dla polityki pociągania do odpowiedzialności organizatora turystyki, gdy ani ów organizator, ani hotel nie ponoszą „winy” i wyraźnie zastosowanie ma wyłączenie odpowiedzialności na podstawie art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii). Co więcej, w takich okolicznościach nierealne byłoby przyjęcie, że organizator turystyki mógłby zapewnić sobie ochronę prawną w drodze dochodzenia odszkodowania od pracownika lub hotelu bądź w ramach ubezpieczenia [...].

14. Większość składu orzekającego uznała za zbędne rozstrzygnięcie w kwestii odpowiedzialności za cudze czyny w odniesieniu do odpowiedzialności hotelu za zachowanie N, ponieważ nawet gdyby hotel ponosił pośrednią odpowiedzialność za cudze czyny, Kuoni mimo wszystko mogłaby powołać się na przewidzianą ustawą okoliczność wyłączającą odpowiedzialność uwzględnioną w warunkach rezerwacji [...].
15. Sędzia Longmore (w zdaniu odrębnym) uznał, iż:
 - (1) nie jest przekonany o tym, że Kuoni słusznie negowała istnienie umownego obowiązku kierowania gości do recepcji przez hotel lub jego personel, lecz jest przekonany o tym, że jeżeli członek personelu hotelowego zaproponował pokierowanie gościa do recepcji, w ocenie sędziego stanowi to usługę, co do której Kuoni ponosi odpowiedzialność za wykonanie zgodnie z odpowiednim standardem [...].
 - (2) odrzuca twierdzenie Kuoni, oparte na przyjęciu przez sąd, iż N zwabił panią X do pomieszczenia technicznego, że N wcale nie świadczył usługi; pani X myślała, że N świadczy usługę i miała uzasadnione podstawy, by przypuszczać, że tak było; co więcej, motyw, jakim faktycznie kierował się N, jest bez znaczenia [...].
 - (3) nie istnieje wyraźne postanowienie umowy stanowiące o tym, że elektryk zatrudniony przez hotel miał również udzielać pani X ogólnej pomocy, jak przykładowo wskazywanie drogi do recepcji; niemniej jednak, aby zapewnić odpowiedni standard „ustaleń dotyczących pobytu wakacyjnego” w czterogwiazdkowym hotelu, które stanowiły przedmiot zawartej przez Kuoni umowy, personel hotelu musi być pomocny wobec gości, którzy zwracają się z prośbą o pomoc, a tym bardziej – oferując pomoc; prowadząc panią X do pomieszczenia technicznego, N w żadnej mierze nie udzielił jej odpowiedniej pomocy [...].

„Z tego względu uznaję, że ustalenia dotyczące pobytu wakacyjnego na rzecz pani X nie osiągnęły odpowiedniego standardu i doszło do nienależytego wykonania umowy w rozumieniu art. 15 ust. 2 brytyjskiego rozporządzenia. Kuoni musi ponieść odpowiedzialność z tego tytułu z zastrzeżeniem okoliczności wyłączających odpowiedzialność, na które można się powołać. Na chwilę obecną tożsamość usługodawcy nie ma kluczowego znaczenia. [Or. 11] Hotel świadczy usługi polegające na obsłudze gości i w tym celu posługuje się swoimi pracownikami. Pytanie, czy N również świadczył usługę, ma kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia kwestii powołania się na okoliczności wyłączające odpowiedzialność. Jeżeli, jak uznał sąd, to hotel i tylko hotel jest usługodawcą, Kuoni może powołać się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność, ponieważ nienależyte wykonanie umowy nie było spowodowane ani przez Kuoni, ani przez hotel, gdyż – zgodnie z ustaleniami sądu – nienależyte wykonanie umowy było spowodowane zdarzeniem, którego ani Kuoni, ani hotel nie byli w stanie przewidzieć ani któremu nie byli w stanie zapobiec, nawet zachowując należyłą staranność. Hotel nie dopuścił się niedbalstwa w kwestii uzyskania referencji dotyczących N i nie miał powodu, by przypuszczać, na podstawie informacji o jego przeszłości ani na innych podstawach, że zgwałci on jednego z gości hotelowych. Jeżeli jednak N był – w miejsce hotelu lub jednocześnie z hotelem – usługodawcą świadczącym usługę polegającą na obsłudze, wówczas mógł on (jako usługodawca) przewidzieć własny czyn zabroniony lub mu zapobiec”. [...]

(4) Użycie słowa „nasze” w warunkach rezerwacji Kuoni nie może przesądzać o tym, czy usługodawcą był N czy hotel [...].

(5) Argumenty co do tożsamości usługodawcy zostały wszechstronnie uwzględnione i miały zostać rozstrzygnięte co do zasady [...]. Zgodnie z prawem Anglii i Walii naczelną zasadą przewiduje, że osoba przyjmująca na siebie odpowiedzialność kontraktową pozostaje odpowiedzialna za wykonanie świadczenia, nawet jeżeli wykonuje umowę za pośrednictwem innych podmiotów [...].

(6) Ideą przyświecającą dyrektywie i brytyjskiemu rozporządzeniu z 1992 r. było zapewnienie turystom, których wyjazd nie przebiegł zgodnie z ustaleniami, środków dochodzenia roszczeń od drugiej strony umowy. Organizatorom turystyki należy pozostawić rozstrzygnięcie konsekwencji niezgodnych z ustaleniami wakacji z osobami, z którymi zawarli umowę, a tym następnie z własnymi pracownikami lub niezależnymi wykonawcami [...].

(7) Nic nie uzasadnia przyjęcia, że pojęcie usługodawcy powinno ograniczać się do hotelu w przypadku istnienia niezależnego wykonawcy lub pracownika. Pojęcie świadczenia usługi może wiązać się jedynie z

kwestią poziomą [...]. Nie ma jednak wątpliwości, że niektórzy pracownicy powinni być uznawani za usługodawców.

„Kapitan wycieczkowca świadczy przykładowo ważną usługę, jaką jest nawigowanie statku bez narażenia go na niebezpieczeństwo; fakt, iż jest pracownikiem linii żeglugowej [Or. 12] nie ma szczególnego znaczenia dla turystów na pokładzie, a organizatorzy podróży nie powinni mieć możliwości zrzeczenia się odpowiedzialności, nawet jeżeli linia żeglugowa podjęła zasadne kroki, by zlecić usługi doświadczonemu kapitanowi”. [...]

(8) Chociaż odpowiedzialność za cudze czyny po stronie hotelu nie ma charakteru przesądającego, sędzia nie miał żadnego przekonania, że w świetle prawa angielskiego hotel nie podnosiłby odpowiedzialności za cudze czyny w związku ze zgwałceniem, jakiego dopuścił się pracownik w stroju służbowym, który dla otoczenia uchodził za wiarygodnego pracownika [...].

Zagadnienia podniesione przed Supreme Court

16. W postępowaniu odwoławczym przed Supreme Court podniesiono dwie główne kwestie.
 - (1) Czy zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnej na panią X stanowiły nienależyte wykonanie obowiązków Kuoni wynikających z umowy?
 - (2) Jeżeli tak, to czy odpowiedzialność Kuoni za zachowanie N podlega wyłączeniu na podstawie pkt 5.10 lit. b) warunków rezerwacji lub art. 15 ust. 2 lit. c) brytyjskiego rozporządzenia z 1992 r.

Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w zakresie zagadnień prawa Unii dotyczy w szczególności drugiej z wymienionych kwestii.

Stanowiska stron przed Supreme Court

17. Supreme Court zezwolił na interwencję w postępowaniu odwoławczym spółce ABTA Ltd (zwanej dalej „ABTA”), będącej związkiem zawodowym reprezentującym brytyjskie biura podróży.
18. Strony zgadzają się, że pkt 5.10 lit. b) warunków rezerwacji miał na celu odzwierciedlenie przepisów art. 15 ust. 2 lit. c) brytyjskiego rozporządzenia, które z kolei miały stanowić wdrożenie art. 5 dyrektywy. Istnieje również zgoda co do tego, że odpowiedzialności wynikającej z art. 15 brytyjskiego rozporządzenia nie można wyłączyć żadnym zapisem umownym (art. 15 ust. 5 brytyjskiego rozporządzenia). Okoliczność wyłączająca odpowiedzialność przewidziana w umowie pokrywa się z okolicznością wyłączającą odpowiedzialność przewidzianą w ustawie.

19. W imieniu pani X, w związku z drugim zagadnieniem głównym, przedstawiono następujące stanowisko zasadnicze: [Or. 13]

(1) Kuoni nie może powoływać się na wyłączenie umowne, ponieważ służy ono wyłączeniu odpowiedzialności Kuoni za szkodę na osobie wynikającej z niedbalstwa, a tego rodzaju wyłączenie zakazane jest na mocy art. 1 ust. 1 lit. a), art. 1 ust. 3 i art. 2 Unfair Contract Terms Act 1977 (ustawy o nieuczciwych warunkach umów z 1977 r.). Co więcej, w zakresie, w jakim roszczenie dotyczy naruszenia umowy, Kuoni nie może powoływać się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii) brytyjskiego rozporządzenia, ponieważ stanowi ona okoliczność wyłączającą odpowiedzialność za roszczenie wnoszone na podstawie rozporządzenia. Kwestia ta stanowi wyłącznie zagadnienie prawa krajowego.

(2) Stanowisko przyjęte w tym zakresie przez większość składu orzekającego Court of Appeal zostało niesłusznie zawężone.

a) Jeżeli usługodawcą może być tylko osoba, która pozostaje w umownym lub przyrzeczonej stosunku z organizatorem turystyki, to nawet hotel zapewniający zakwaterowanie może nie kwalifikować się jako usługodawca w świetle art. 15 brytyjskiego rozporządzenia, ponieważ nie ma pewności, że organizator turystyki zawarł umowę bezpośrednio z hotelem.

b) Co więcej, organizator turystyki byłby w stanie uniknąć odpowiedzialności, gdyby doszło do zwykłego niedbalstwa w ramach obowiązków służbowych wykonywanych przez pracownika hotelu (nie wspominając o podwykonawcy).

(3) Na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 brytyjskiego rozporządzenia można powołać się wyłącznie wówczas, gdy doszło do „niewykonania umowy lub nienależytego wykonania umowy”. Sama okoliczność wyłączająca odpowiedzialność ma zastosowanie wówczas, gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy nie wynika z winy organizatora turystyki ani z winy „innego usługodawcy” z przyczyn określonych w lit. a)c). W przypadku zawinionego nienależytego wykonania umowy zawinione nie ma możliwości powołania się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność opartą na braku winy.

(4) Stosując zawężającą wykładnię art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii) brytyjskiego rozporządzenia oraz wyciągając, przez analogię, wnioski z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (i) oraz z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 marca 1988 r., McNicholl i in. (296/86, EU:C:1988:125), musi być możliwe do przewidzenia, że usługodawca, niezależnie od tego, czy jest wykonawcą, podwykonawcą czy jednym z kolejnych podmiotów w łańcuchu umów podwykonawstwa, będzie działał w

sposób niezgodny z prawem przy świadczeniu usługi, którą organizator turystyki zobowiązał się świadczyć w umowie.

(5) W art. 15 brytyjskiego rozporządzenia nie ma zapisu wskazującego, że podmiotowy zakres pojęcia „usługodawcy” ogranicza się do podmiotów pozostających w umownym lub przyrzeczonej stosunku z organizatorem turystyki. Wręcz przeciwnie – pojęciu temu należy nadać jego naturalne i pełne znaczenie, tak aby obejmowało ono osoby trzecie, o ile tylko [Or. 14] świadczą one usługi wakacyjne. Jeżeli N zostanie uznany za właściwego usługodawcę, w żaden sposób nie można powołać się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność, ponieważ to sam N ponosił „winę” i nie dochował „należytej staranności” w rozumieniu art. 15 ust. 2 lit. c) pkt (ii) brytyjskiego rozporządzenia.

(6) Jeżeli to hotel, a nie N, był właściwym usługodawcą, kwestię winy hotelu należy rozpatrywać z punktu widzenia usług, których świadczenie organizator turystyki zlecił hotelowi. Pytanie nie brzmi, czy hotel jako przedsiębiorstwo ponosi bezpośrednią winę (w przeciwieństwie do odpowiedzialności za cudze czyny). Pytanie brzmi, czy hotel ponosi winę jako usługodawca. W przypadku uchybienia w świadczeniu danej usługi hotel ponosi winę w rozumieniu art. 15 ust. 2 brytyjskiego rozporządzenia. Jeżeli N nie jest usługodawcą, ponieważ jest członkiem personelu hotelu, a hotel jest właściwym usługodawcą, to usługi świadczone przez hotel muszą obejmować usługi świadczone przez N.

20. W imieniu Kuoni, w związku z drugim zagadnieniem głównym, przedstawiono następujące stanowisko zasadnicze:

(1) Kuoni kwestionuje stanowisko pani X odnoszące się do Unfair Contract Terms Act (ustawy o nieuczciwych warunkach umów). W szczególności Kuoni powołuje się na art. 29, który stanowi, że żaden z przepisów ustawy nie wyklucza możliwości powoływania się na postanowienia umowy, które (a) są dopuszczalne lub wymagane wyraźnymi warunkami bądź jest możliwe do wywiedzenia z ustawy lub które (b) zostały wprowadzone w celu zapewnienia zgodności z umową międzynarodową, której Zjednoczone Królestwo jest stroną, i które nie są bardziej restrykcyjne niż przewidziano w umowie.

(2) W świetle prawidłowej wykładni treści zarówno umowy, jak i brytyjskiego rozporządzenia z 1992 r. „usługodawcą” jest hotel. W tym względzie Kuoni przyznaje, że sformułowania „our suppliers” zawartego w umowie lub „other suppliers of services” zawartego w brytyjskim rozporządzeniu nie należy interpretować w sposób ograniczający jego zakres do podmiotów pozostających w bezpośrednim stosunku umownym lub przyrzeczonej z organizatorem turystyki. Celem dyrektywy, o czym świadczą dokumenty powstałe w toku prac przygotowawczych, było, aby pojęcie „usługodawców” obejmowało usługodawców należących do

łańcucha instytucji objętych umowami począwszy od organizatora turystyki, do których mogą należeć również podwykonawcy.

(3) Pojęcie „winy” w art. 15 ust. 2 brytyjskiego rozporządzenia i art. 5 ust. 2 dyrektywy dookreślają trzy kolejne tiret. O winie można mówić wyłącznie wówczas i tylko wówczas, gdy nie ma zastosowania żaden z trzech tiret. „Wina” nie ma w kontekście tego przepisu żadnego innego ani niezależnego znaczenia. **[Or. 15]**

(4) Kuoni ani hotelowi nie można przypisać winy w tym sensie, że ani Kuoni ani hotel nie mogły przewidzieć czynów zabronionych popełnionych przez N. ani im zapobiec.

(5) Jeżeli usługodawcą jest hotel, czyn zabroniony popełniony przez N nie powinien być przypisany hotelowi, a tym bardziej Kuoni.

(6) N nie jest usługodawcą. Wręcz przeciwnie –przez cały czas istotny dla sprawy realizował on znamiona czynu zabronionego. Czynu tego nie można przypisać rzeczywistemu usługodawcy, jakim jest jego pracodawca.

(7) Wykładnia, za którą opowiada się pani X, stoi w sprzeczności w intencją dyrektywy w tym zakresie, ponieważ gdyby przyjąć, że N jest usługodawcą:

a) organizator turystyki nie miałby żadnej możliwości powołania się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii), w sytuacji gdy ani organizator turystyki, ani usługodawca (w tym przypadku hotel) w żaden sposób nie dopuściliby się niedbalstwa ani nie ponosiliby winy.

b) mało prawdopodobne byłoby uzyskanie przez organizatora turystyki odszkodowania od hotelu świadczącego usługi za czyn zabroniony, którego dopuścił się pracownik takiego hotelu w braku możliwości przypisania hotelowi świadczącemu usługi niedbalstwa czy winy.

Z powyższych względów Kuoni, powołując się na sprawy Tesco Supermarkets Ltd/Nattrass [1972] AC 153 i Meridian Global Funds Management Asia Ltd/Securities Commission [1995] 2 AC 500 zwraca się do Supreme Court o sformułowanie szczególnej zasady dotyczącej przypisania odpowiedzialności w celu umożliwienia organizatorowi turystyki powołanie się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność w sprawach takich jak rozpoznawana.

21. W imieniu ABTA, w związku z drugim zagadnieniem głównym, przedstawiono następujące stanowisko zasadnicze:

(1) Pracownika hotelu nie należy uznawać za „innego usługodawcę” w rozumieniu art. 15 ust. 2 brytyjskiego rozporządzenia. Chociaż pracownik

jest osobą, którą hotel się posługuje, i której czyny są tym samym czynami hotelu, to hotel świadczy usługi i jest stroną umowy o świadczenie usług. W naturalnym rozumieniu „usługodawca” oznacza osobę lub podmiot odpowiedzialne za świadczenie usług, a nie pracownika takiej osoby lub podmiotu. W tym względzie ABTA zwraca uwagę na sformułowanie „prestataire de [Or. 16] services” we francuskim tekście dyrektywy, które – jak zauważa – przywołuje na myśl komercyjne świadczenie usług lub towarów.

(2) Niezależnie od stanowiska większości składu orzekającego Court of Appeal, możliwe, że pojęcie „innego usługodawcy” z art. 15 ust. 2 brytyjskiego rozporządzenia obejmuje innych usługodawców należących do przewidzianego umową łańcucha dostaw.

(3) Jeżeli N nie jest „innym usługodawcą” i hotel nie ponosi winy za czyny N (bezpośrednio lub w ramach odpowiedzialności za cudze czyny), powołanie się na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii) jest uzasadnione. Pani X błędnie utożsamia uchybienie w świadczeniu usług wynikające z zachowania N z winą po stronie hotelu. Hotel ponosiłby winę jedynie wówczas, gdyby ponosił odpowiedzialność za cudze czyny w związku z zachowaniem N. Co więcej, nienależyte wykonanie umowy nie było zawinione przez organizatora turystyki ani hotel, ponieważ wynikało ze zdarzenia, którego żaden z nich nie mógł przewidzieć ani któremu nie mógł zapobiec nawet zachowując należyta staranność. Okoliczność wyłączająca odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii) ma zastosowanie ogólne i nie ogranicza się do sytuacji, gdy nie można mówić o winie. Ma ona zastosowanie, gdy sam właściwy usługodawca nie ponosiłby odpowiedzialności na zasadzie winy czy to bezpośrednio wskutek swojego działania lub zaniechania czy też pośrednio – w ramach odpowiedzialności za cudze czyny – za swoich pracowników. Uwzględnienie argumentów pani X w tym względzie doprowadziłoby do zaskakującego wyniku, jakim byłoby stworzenie sytuacji, w której organizator turystyki mógłby ponosić odpowiedzialność, pomimo iż jego usługodawca nie ponosiłby odpowiedzialności za działania swojego pracownika.

(4) ABTA przyznaje, że jeżeli stanowisko to jest prawidłowe, większość składu orzekającego Court of Appeal błędnie uznała za zbędne rozstrzygnięcie w kwestii odpowiedzialności za cudze czyny. Tym niemniej zaprzecza jakoby konieczność rozstrzygnięcia w kwestii odpowiedzialności za cudze czyny przyczyniała się do zwiększenia złożoności sprawy i kosztów w postępowaniu krajowym. Nie w każdej sprawie wymagany jest dowód z opinii biegłego w dziedzinie prawa zagranicznego w kwestii odpowiedzialności za cudze czyny. Uzyskiwanie dowodu z opinii biegłego w dziedzinie prawa zagranicznego i zagranicznych norm jest w każdym razie czynnością powszechną w sprawach dotyczących wakacji zorganizowanych.

(5) Proponowana przez ABTA wykładnia okoliczności wyłączającej odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii) sprzyja rozważaniom na temat rynku wewnętrznego.

(6) Posiłkowo ABTA podnosi, że na okoliczność wyłączającą odpowiedzialność z art. 15 ust. 2 lit. c) ppkt (ii) można powołać się w sytuacji, gdy jak w niniejszej sprawie, czyny pracownika, choć podjęte w granicach pozornego umocowania, stanowią czyny zabronione.

Wnioski

22. W ramach niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym tutejszy sąd zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o przyjęcie, że odprowadzenie pani X przez członka personelu hotelowego do [Or. 17] recepcji stanowiło usługę objętą „ustaleniami dotyczącymi pobytu wakacyjnego”, które Kuoni zobowiązała się świadczyć w umowie, a zgwalcenie i wymuszenie czynności seksualnej stanowią nienależyte wykonanie umowy.
23. W celu wydania rozstrzygnięcia w postępowaniu odwoławczym Supreme Court kieruje do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej następujące pytania:
- 1) Czy w sytuacji gdy doszło do niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków wynikających z umowy o wakacje zorganizowane zawartej pomiędzy organizatorem lub punktem sprzedaży detalicznej a konsumentem, do której zastosowanie ma dyrektywa Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek, a niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy powstało wskutek działań pracownika przedsiębiorstwa hotelarskiego świadczącego usługi, której przedmiotowa umowa dotyczy:
 - a) czy istnieje możliwość zastosowania okoliczności wyłączającej odpowiedzialność, o której mowa w drugiej części art. 5 ust. 2 tiret trzecie; a jeżeli tak
 - b) jakimi kryteriami powinien kierować się sąd krajowy przy ocenie, czy tego rodzaju okoliczność wyłączająca odpowiedzialność ma zastosowanie?
 - (2) Czy w przypadku gdy organizator lub punkt sprzedaży detalicznej zawiera z konsumentem umowę o wakacje zorganizowane, do której zastosowanie ma dyrektywa Rady 90/314/EWG, a usługi, których przedmiotowa umowa dotyczy, świadczy przedsiębiorstwo hotelarskie, to pracownika takiego przedsiębiorstwa hotelarskiego uznaje się za „usługodawcę” dla celów okoliczności wyłączającej odpowiedzialność z art. 5 ust. 2 tiret trzecie dyrektywy?